

Luonnon monimuotoisuutta koskevan päätöksenteon tietopohjaa vahvistetaan

■ Eeva Furman

Huhtikuussa 2013 tuli kuluneeksi vuosi YK:n tieteen ja politiikan välisen luonnon monimuotoisuutta eli biodiversiteettiä ja ekosysteemipalveluita käsittelevän paneelin perustamisesta (*Intergovernmental Panel for Biodiversity and Ecosystem Services, IPBES*). Paneelia suunniteltiin useita vuosia, ja sen merkitys kasvoi entisestään, kun YK:n vuodelle 2010 asetettuja tavoitteita luonnon monimuotoisuuden suojelulle ei saavutettu. Luonnon monimuotoisuus on jatkuvasti vähentynyt monien tieteellisten tutkimusten mukaan.

Tietoa luonnon monimuotoisuudesta ja ekosysteemipalveluista on jo paljon, mutta tiedon määrä ja laatu vaihtelevat aiheittain, tieto on hajanaista, eikä se useimmiten ole saatavissa päätöksentekoon soveltuvassa muodossa. Suuria eroja tiedossa sekä sen tuottamisessa, saatavuudessa ja käytössä on myös alueellisesti. Kehitysmaissa ja erityisesti Afrikassa on puutteita paitsi olemassa olevan ja uuden tiedon saatavuudessa myös kyvyssä hyödyntää tietoa.

IPBES-paneelin tehtävänä on koota biodiversiteettiin ja ekosysteemipalveluihin liittyvää tietoa ja tietämystä eri teemoista ja maantieteellisiltä alueilta, arvioida niiden tilaa, vahvistaa osaamista tieteen ja päätöksenteon yhteistyössä sekä laatia yhteenvetoja päätöksentekijöiden käyttöön. Paneeli on vastine hallitustenväliselle ilmastonmuutospaneelille (IPCC, *Intergovernmental Panel for Climate Change*, www.ipcc.ch). Se täydentää myös YK:n ympäristöohjelman (UNEP) luonnonvarapaneelia. IPBES on

Ekosysteemipalvelut ovat luonnon ihmiselle tuottamia hyötyjä. Ruoka, puu, tulvien ja eroosion hillintä, maaperän toiminnot, ravinteiden kierto ja virkistysmahdollisuudet ovat esimerkkejä ekosysteemipalveluista. Ekosysteemipalvelut osoittavat ihmisen riippuvuuden luonnosta ja sen toiminnoista, mutta eri paikoissa, tilanteissa ja yhteisöissä ekosysteemipalveluiden merkitys ja arvostus vaihtelevat. Ekosysteemi-palvelu-käsitettä on viime vuosina tutkittu runsaasti ja sitä ollaan parhaillaan soveltamassa luonnonvarojen- ja maankäytön suunnitteluun.

kuitenkin muotoutumassa toimintatavoiltaan erilaiseksi kuin sisarpaneelinsa. IPCC:ssä laajan tutkijajoukon työ keskittyy vain ja ainoastaan tieteelliseen tietoon ja tutkimus pidetään päätöksenteosta erillään, riippumattomana. Luonnonvarapaneeli taas tuottaa tiettyihin aiheisiin keskittyviä analyysejä. IPBESissä tutkijoiden ja päätöksentekijöiden vuorovaikutus on läheisempi, ja se pyrkii hyödyntämään tieteellisen tiedon lisäksi myös mm. alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen tietämystä.

IPBES järjestäytyi tammikuussa 2013 ensimmäiseen hallitustenväliseen istuntoon Bonnissa, missä mm. muodostettiin monitieteellinen asiantuntijapaneeli, MEP. IPBES:illä on lisäksi hallinnollinen toimielin sekä sihteeristö, joka sijaitsee UNEP:n yhteydessä. Kaikki IPBES:n jäsenet kokoontuvat vuosittain osapuolikokouksiin, ja monissa delegaatioissa on hallinnon edustajien ja tutkijoiden lisäksi kansalaisyhteiskunnan ja yksityissektorin edustajia. IPBES-

paneelin ensimmäisenä puheenjohtajana aloittaa malesialainen professori Abdul Hamid Zakri, jonka toimikausi on kolme vuotta. IPBES:n toimintaan liittyy edelleen avoimia kysymyksiä, joihin etsitään vastauksia tämän vuoden aikana.

Paneelin työlle etsitään toimintamallia

MEP:n ensimmäisenä tehtävänä on laatia työohjelma ja luoda IPBES:lle tiedon keräämisen, koostamisen ja viestinnän toimintamalli. Tammiukuussa 2013 julkaistiin toimintamallin luonnos jäsenmaiden kommentoitavaksi. Arvovaltaisen työryhmän laatimassa luonnoksessa korostetaan, miten tärkeää on muodostaa yksi yhteinen käsitteellinen toimintamalli eri toimijoille – eri alojen tutkijoille, poliittisille päätöksentekijöille sekä muille yhteiskunnan toimijoille. Luonnosta ovat kommentoineet jäsenmaat ja järjestöt ja kesällä 2013 järjestetään kaksi asiaa käsittelevää työpajaa.

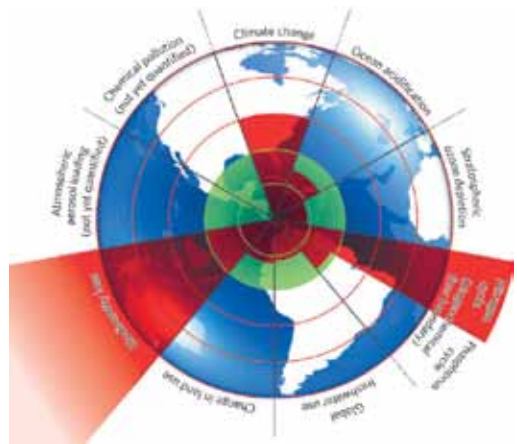
Parhailtaan käydään vilkasta poliittista ja tieteellistä keskustelua siitä, millainen IPBES:n suhde tulisi olla toisaalta päätöksentekijöihin ja toisaalta paikallistietoon. Esther Turnhout ym. (2012) korostavat avoimuuden sekä jatkuvan yhteiskunnallisen vuoropuhelun ja näkyvyyden merkitystä IPBES:n vaikuttavuudelle, kun taas Guy Peër ym. (2013) korostavat tieteellisten seurojen merkitystä IPBES:n toiminnalle. IPBES:lle suunniteltu toimintamalli tukeutuu tieteen tutkimuksen parhaaseen ymmärrykseen vaikuttavasta tiedon tuottamisesta (Nowotny ym. 2001).

IPBES:iin kohdistuu erityisen suuria odotuksia kehitysmaiden päätöksenteon osalta, sillä tietopohjan ja tulosten hyödyntämisen vahvistaminen edellyttävät erityisiä ponnisteluja kehitysmaissa. IPBES tulee toimimaan vuorovaikutuksessa paitsi päätöksentekijöiden myös muiden toimijoiden ja sidosryhmien kanssa. IPBES:lle tullaankin laatimaan strategia, jolla edistetään eri toimijoiden mahdollisuuksia osallistua IPBES:n työhön. Yhteistä näkemystä tiedosta ja tietotarpeista rakennetaan tieteellisten metatietokantojen ja kirjallisuuskoosteiden lisäksi työpajoissa sekä nettikyselyillä.

IPBES:n työrykkanen on monitieteellinen asiantuntijapaneeli (*Multidisciplinary Expert Panel, MEP*), joka koostuu 25 tutkijasta eri puolilta maailmaa. Näiden ja IPCC:n edustajan lisäksi asiantuntijapaneelissa ovat tarkkailijastatuksella biodiversiteettisopimusten tieteelliset elimet:

- CBD, *Convention on Biodiversity* <http://www.cbd.int/>
- CITES, *Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora* <http://www.cites.org/>,
- CMS, *Convention on Migratory Birds* www.cms.int ja
- Ramsar, *The Ramsar Convention on Wetlands*, www.ramsar.org

Paneelilla on yksi puheenjohtaja ja neljä varapuheenjohtajaa. YK:n ympäristöohjelma (UNEP) isännöi Nairobissa IPBES:n sihteeristöä. UNEP:n lisäksi IPBES:stä vastaavat YK:n kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO, YK:n kehitysohjelma UNDP ja YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO. Tällä hetkellä IPBES:ssä on 105 jäsentä. Suomi liittyi IPBES:n jäseneksi syksyllä 2012.

Maapallon kestävän toiminnan rajat on jo ylitetty biodiversiteetin katoamisen, typen kieron ja ilmastonmuutoksen osalta (Rockström, Johan ym. 2009). <http://www.nature.com/nature/journal/v461/n7263/full/461472a.html>

Eurooppa kehittää päätöksenteon ja tutkimuksen yhteyttä

IPBES:n hengen mukaisesti myös eurooppalaista tieteen ja päätöksenteon vuoropuhelua ollaan uudistamassa. Uudistamisella tavoitellaan toisaalta vahvempaa tieteen ja päätöksenteon kyt-

kentää Euroopassa ja sen jäsenvaltioissa, toisaalta Euroopan kykyä osallistua IPBES:iin. Suomen aloitteesta 15 vuotta sitten muodostettu Euroopan biodiversiteettitutkimuksen yhteistyöfoorumi (EPBRS, *European Platform for Biodiversity Research Strategy*, www.epbrs.org) hakee uusia muotoja. Tähän mennessä yhteistyöfoorumi on kokoontunut puolivuositain identifioimaan eri alueiden, kuten kaupunkien ja merien, biodiversiteetin tutkimustarpeita. EPBRS:ssä on kaksi pysyvää edustajaa kustakin EU:n jäsenmaasta, toinen valtionhallinnosta ja toinen tiedeyhteisöstä. Rahoitus on järjestetty määräaikailla projekteilla.

Huhtikuussa 2013 Euroopan komission tutkimusdirektoraatti kutsui biodiversiteettiä sivuavan tutkimuksen ja päätöksenteon edustajia keskustelemaan tulevaisuuden toimintamallista. Uudistuksella haetaan sellaista tutkimuksen ja politiikan yhteistyömuotoa, mihin myös monet eurooppalaiset tutkimusverkostot voisivat osallistua. Tässä yhteistyössä pyritään hyödyntämään EU:n puiteohjelmien rahoittamissa tutkimushankkeissa kehitettyjä toimintatapoja. Tarkoituksena on saada olemassa oleva tieto tukemaan entistä paremmin mahdollisten ratkaisujen hahmottamista ja toisaalta edistää sellaista tiedepolitiikkaa, joka ohjaa ratkaisuhakuisen tutkimukseen. Tavoitteena on myös vakiinnuttaa EPBRS:n rahoituspohja.

Euroopan biodiversiteettitutkimuksen verkosto, ALTER-Net (*A long-term Biodiversity, Ecosystems and Awareness Research Network*, www.alter-net.info) on keskeinen toimija päätöksentekoa tukevan tutkimustiedon tuottamisessa ja välittämisessä. ALTER-Netin ja Euroopan komission ympäristödirekoraatin järjestämässä konferenssissa huhtikuussa 2013 pohdittiin, mitä annettavaa tutkimuksella on Euroopan biodiversiteettistrategian 2020 toimeenpanolle. Konferenssi toimi pienoiskoos- sa esimerkkinä tavoitellusta tiedon tuottamisen ja välittymisen mallista, sillä sekä järjestäjien,

esiintyjien että suositusten laatijoiden joukossa oli niin tutkijoita kuin niitä, jotka pyrkivät soveltamaan tuotettua tietoa käytännössä.

Ympäristöministeriö perustaa Suomeen ekosysteemipalvelut ja biodiversiteettisuunnittelu-työryhmän kansallisen toiminnan tueksi. Ryhmään kuuluu sekä tiedon tuottajia että käyttäjiä. Tämän ryhmän puitteissa olisi mahdollista keskustella paitsi kansallisista kysymyksistä myös eurooppalaisista ja globaaleista haasteista. Suomi on toiminut tähän mennessä aktiivisesti sekä IPBES:ssä että EPBRS:ssä, mikä osin heijastaa maamme korkeatasoista ekologista ja sosio-ekologista tutkimusta. Suomen tiedeyhteisön rooli IPBES:ssä on kuitenkin vielä avoin kysymys. On syytä pohtia, missä tilanteissa on tehokkainta toimia kansainvälisten verkostojen kautta, milloin yhtenäisenä kansallisena rintamana ja milloin yksittäisinä organisaatioina ja yksilöinä. Olisi myös tarpeen käydä avointa keskustelua siitä, minkä roolin Suomen eri tieteen toimijat – tiedeakatemit, tieteelliset seurat ja sektoritutkimuslaitosten verkostot saisivat ja olisivat valmiit ottamaan. Kaikki vaikuttamisen muodot ovat IPBES:n osalta mahdollisia. On mielenkiintoista nähdä, lunastaako IPBES sille asetetut odotukset ja minkä roolin Suomi paneelissa saavuttaa.

Kirjallisuutta

- Nowotny, Helga ym. (2001) *Re-Thinking Science: Knowledge and the Public in an Age of Uncertainty*. Cambridge: Polity.
- Pe'er, Guy ym. (2013) IPBES: Opportunities and challenges for SCB and other learned societies. *Conservation Biology* 27 (1), 1–3.
- Rockström, Johan ym. (2009) A safe operating space for humanity. *Nature* 461, 472–475.
- Turnhout, Esther ym. (2012) Conservation Policy: Listen to the voices of experience. *Nature* 488, 454–455.

Kirjoittaja on Suomen ymäristökeskuksen ympäristöpolitiikkakeskuksen johtaja.